

Дивна історія

Віктор Петров (Домонтович)

(З циклу: Дрібні оповідання. "Життя, як воно є")

Він був видатний учений. Математик зі світовим ім'ям, Це про нього згадує Андрей Белий в книзі своїх спогадів: "На межі століть", За молодих років він елегантно одягався. Він носив циліндер і припадав за жінками своїх одружених університетських колег.

Він лишився неодружений. В своєму великому професорському мешканні він жив сам зі своєю нянькою. Він був уже зовсім старий, його нянька, відповідно до того, ще старіша. Ціле життя своє вона опікувалася ним. За сімдесят років вона якнайкраще пізнала всі звички його, його слабості, хоби й помилки. Як і сімдесят років тому, так і тепер він лишався для неї малою дитиною, про яку треба було дбати й якої треба було доглядати, ніколи не спускаючи з очей, бо не знати, яких необачностей може накоїти і якої шкоди може заподіяти дитина, якщо її покинути саму, а вона почне бавитись сірниками або ж ножицями. Вона ніколи не була певна щодо нього і особливо турбувалася за ним, коли він виходив з дому. На вулиці він пишався сам поза її очима, безпомічний і недоречний.

На вулиці, коло ліхтаря, він міг простояти з годину, заглиблений в читання газети, чекаючи на трамвай, і тоді з обуренням, звертаючись до перехожих, заявити свій протест.

- Це, справді, чортищо, я вже більше години чекаю на трамвай, а його все ще нема. Такі порядки!

У відповідь йому зауважували:

- Але трамвай не ходить цією вулицею. Тут навіть трамвайної колії не прокладено.

Викладав професор в Сільсько-господарчій Академії; його мешкання знаходилося в протилежній частині міста. В голодні й глухі післяреволюційні роки доводилося тягтися пішки з одного кінця міста до другого, читати лекції в неопалюваних аудиторіях. Задовольнятися з чвертки глевкого непросіяного хліба й мерзлої картоплі, і проблема взуття й одягу, штанів і черевиків для видатного вченого зі світовим ім'ям були такою ж складною й нерозв'язуваною, як і для кожного іншого.

Як і кожен інший, він підперезував пальто ременем і, йдучи на лекції, тягнув за собою саночки з мішком, Може ненароком щось десь видаватимуть?

***

Нянька відкрила двері до спальні, щоб після того, як професор в сутінках раннього дня, вирушив на лекції, прибрати в хаті. Вона скинула старе пальто, килим і ковдри, навалені на ліжку, що ними в зимній хаті вкривався старий професор, переклала подушку з ліжка на стілець і тоді пише помітила, що штани професора - єдині штани, що їх він мав, інших у нього не було - висіли на спинці стільця.

Бабуся знеможено присіла на край ліжка, гірко зідхнула й перехристилась:

- Матінко Божа, святії угодники, простіть мене грішну. Не додивилась.

Вона не була б збентежена, якщо б професор забув пов'язати собі краватку. Вона не була б вражена, якщо б він пішов на лекції, не пристебнувши комірця до сорочки або не взявши з собою носовички. До цього вона звикла. Це траплялося з професором безліч разів, і тут неможна було ніяк дати собі ради, але піти на лекції без штанів в одних кальсонах, - такого сорому ще не траплялося ні разу.

- Такий, прости Господи, гріх!

Згірчена й згорьована, бабуса загорнула штани в газетний папір, перев'язала пакунок мотузком і, одягнувшись, крехчучи й стогнучи, нарікаючи на себе, почвбалала через усе місто до Академії.

Путь через місто була далека і важка. В глухих сугробах на вулицях лежав почорнілий неприбраний сніг. Прострілені будинки з слідами куль здавались покинутими й нежилими. Чорніли забиті дошками вітрини спорожнілих крамниць. Лютий і лихий вітер перетинав подих, Ця путь крізь пустельне знищене місто бупа для старої як хресний шлях, як покута й кара за її недбальство й неухажність.

Вона йшла, каялась, страждала, знемагала.

Нарешті дотеліпалась. Перейшла через широкий двір і увійшла до вестибюлю. Довгобородий швайцар в великому кожусі й валянках стеріг у вестибюлі довгі ряди порожніх вішалок. Вона розповіла йому про халепу, яка сталася з професором, поскаржилась на себе ("То ж буває такий гріх!"), і швайцар висловив їй своє співчуття. Він допоміг їй розв'язати й розгорнути пакунок, бо її заляклі від морозу пальці вже не згинались, провів коридорами й показав аудиторію, в якій професор читав.

Не наважуючись застукати, вона стояла перед великими зачиненими дверима аудиторії. Серце їй завмирало й билось. Вона уявляла собі картину, яку вона зараз побачить, усю ганьбу, що сталася.

Вона тихенько застукала й ледве-ледве відкрила двері. Крізь маленьку щілинку вона зазирнула всередину. Професор стояв за катедрою, дивився на списану дошку й не помітив, що стара нянька його зазирає до аудиторії.

Тоді вона відкрила двері ширше, постукала гучніше й кахикнула. Професор повернув голову і з подивом звів брови.

Що знадобилося тут старій нянці? Задля чого вона причвбалала аж сюди?

Вона простягла руку з перекинутими через руку його штанами й показала на них пальцем.

Він спочатку не зрозумів. Чому штани? Для чого штани? Через що штани? Навіщо вона принесла їх сюди?

Тоді збагнув. Він збагнув той жах і тривогу, яку повинна була відчувати стара, побачивши його штани залишеними вдома.

Він виступив трохи з-за катедри й закинув руками фаляди свого сурдута. Він не був без штанів. На ньому були нові штани. Стара нянька не знала, що напередодні всім професорам Академії видали штани.

Стара бабуса зідхнула з полегшенням і тихенько причинила двері аудиторії.